

Jumalateenistus Nõos P, 07.03.21 kell 11.00, *Oculi*

Lektsioonid: Jr 7:23–26; 1Jh 5:18–20

Pihikõne: Tn 6:19

Jutlus: Jh 8:46–59

Laulud: 217 (1–4); 77* (1–3, 4); 162 (1–5); 74* (1–7)

*“Paastuaja laululeht rütmiseeritud koraalidega“ (EELK lauluraamatukomisjoni prooviväljaanne nr 2, 2021; numbrid KLPR-i järgi)

Kes teist saab tõestada mul ühegi patu olevat? Kui ma räägin tõtt, miks te siis ei usu mind? Kes on Jumalast, see kuuleb Jumala sõnu. Teie ei kuule selle pärast, et teie ei ole Jumalast.” Juudid kostsid talle: „Eks meil ole õigus, kui me ütleme, et sina oled samaarlane ja et sinus on kuri vaim?” Jeesus vastas: „Minus ei ole kuri vaim, vaid ma austan oma Isa, teie aga teotate mind. Aga mina ei taotle tunnustust iseendale. On üks, kes on uuriija ja kohtunik. Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, kui keegi paneb tallele mu sõnad, siis ta ei näe surma iialgi!” Juudid ütlesid talle: „Nüüd on selge, et sinus on kuri vaim. Aabraham on surnud ja prohvetid on surnud, ent sina ütled: Kui keegi paneb tallele mu sõnad, siis ta ei maitse surma iialgi. Kas sina oled suurem kui meie isa Aabraham, kes on surnud? Ja prohvetid on samuti surnud. Kelleks sina ennast pead?” Jeesus vastas: „Kui ma ülistaksin iseennast, siis ei oleks mu ülistus mitte midagi. See, kes mind ülistab, on mu Isa, kellest teie ütlete: „Ta on meie Jumal.” Teie küll ei tunne teda, aga mina tunnen. Ja kui mina ütleksin, et ma teda ei tunne, siis ma oleksin teiesarnane valetaja. Kuid mina tunnen teda ja panen tallele tema sõna. Teie isa Aabraham tundis suurt rõõmu sellest, et ta saab näha minu päeva, ja ta nägi seda ja rõõmustas.” Nüüd ütlesid juudid temale: „Sina ei ole veel viiekümneaastane ja tahad olla näinud Aabrahami?” Jeesus ütles neile: „Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, enne kui Aabraham sündis, olen mina.” Nüüd nad võtsid kive, et teda nendega surnuks visata. Aga Jeesus peitis enese ära ja lahkus pühakojast.

Tänase pühapäeva teema meie kirikukalendris on „Jeesus – kurjuse võimu võitja“. See on üsna üldine määratlus ja huvitav on seda täpsustada tänase kirjakohta alusel. Püüdkem seda teha.

Kõigepealt, kus ja kellega Jeesus siin kõneleb. Eelmisest peatükist on aru saada, et Jeesus viibib Jeruusalemmas. Küsimusele, kellega Jeesus kõneleb, saame vastuse pikema ja tervikliku lõigu algusest, mis algab Jh 8:12. Nimelt on Jh 8:13 on öeldud, et Jeesus kõneleb variseridega, keda evangelist hiljem nimetab lihtsalt juutideks.

Kes olid variserid? Piibliteadlane Jukka Thurén viitab selle küsimuse vastusena kirjakohtale Fl 3:5–6, mis kujutab variseri eneseteadvust oma päritolu tõttu, nagu seda enda puhul kirjeldab Paulus: „...ma olen ümber lõigatud kaheksandal päeval, olen Iisraeli soost, Benjamini suguharust, heebrea rahvast sündinud heebrea mees, Seaduse järgi variser, innukuse poolest koguduse tagakiusaja, Seadusest tuleneva õiguse poolest laitmatu.“

Seega on variser keegi, kes on puhastverd juut ehk põlvneb juudi esiisadest (Jh-s on esiisana rõhutatud Aabrahami), tunneb ja täidab laitmatult Moosese Seadust ning kiusab taga kõiki, kes õpetavad Toora ehk VT Jumalast midagi muud, seega tollal eelkõige kristlasi.

Meie kirjakohtas siis kulgebki dialoog ühelt poolt Jeesuse kui variseride arvates eksiõpetaja ja seetõttu juutlusele ohtliku inimese ning teiselt poolt enese väärtuses kindlad olevate variseride vahel.

On huvitav vaadata, kuidas mõlemad vestluspooled süüdistavad üksteist kurja teenimises. Meie kirjakohtast veidi eespool Jh 8:44 ütleb Jeesus variseridele: „Teie olete oma isast kuradist ning tahate teha oma isa himude järgi. Tema on mõrtsukas algusest peale, ta ei püsinud tões, sest temas ei ole tõde. Kui ta räägib valet, siis ta räägib enda oma, sest ta on valetaja ja vale isa.“ Variserid aga väidavad meie kirjakohtas kahel korral, Jh 8:48 ja 52, et Jeesuses on kuri vaim.

See meenutab esimesel pilgul tavalist vestlust kahe ärritunud inimese vahel, kes mõlemad nimetavad oma vestluspartnerit mõistmatuks või rumalaks. Tavaliselt ei jõuta sellises vestluses kunagi kokkuleppele, sest kumbki osapool pole nõus oma veendumustest loobuma. On tarvis kolmandat, neutraalset osapoolt, kes tunnistaks, kummal selles vaidluses on õigus.

Tavaliselt sellist kolmandat inimest ei leidu. Inimühiskonnas on muidugi olemas lepitaja institutsioonid ja kohus, kus selliseid asju lahendatakse. Kuid mitte ükski inimlik lepitaja ega kohtunik ei oma vaidluses kaotaja silmis autoriteeti: ta on ju pelgalt inimene.

Meie kirjakohas toimivas vaidluses on aga see kolmas osapool olemas, kuid see pole inimlik osapool. Jeesus ütleb Jh 8:50: „Aga mina ei taotle tunnustust iseendale. On üks, kes on uurija ja kohtunik.“ Sellega viitab Jeesus loomulikult Jumalale. Jeesus ei vaidle juutidega mitte enese õiguse pärast, vaid oma taevase Isa au pärast.

Sellest aga, nagu näha, ei aita. Variserid nimelt ei suuda uskuda, et keegi, kel pole variseri innukust käsuõpetuse taotlemisel ja kes pealegi on kaheldava päritoluga (sündinud liiderdamisest, nagu variserid Jeesusele ette heidavad) võiks oma argumentides toetuda Jumalale. Nemad sellist Jumalat ei tunne! Just seepärast peavad nad Jeesuse juttu kurjast vaimust vaevatu jutuks.

Kui kaks ärritunud inimest vaidlevad, siis nad võivadki mõlemad olla kurjast vaimust vaevatud, sest kurjale üldiselt meeldib näha inimesi üksteisele liiga tegemas. Kuid Jeesus Jumala Pojana seda pole. Ja seepärast on tal tarvis Isa au kaitsmise pärast näidata, et tema pole kurjast vaimust vaevatud.

Kuidas ta seda teeb? Ta näitab variseridele, et tema tõde pärineb varasemast ajast kui variseride tõde ja on seega variseride tõest üle.

Nimelt tuginevad variserid oma õiguses esiisa Aabrahamile ja tema järeltulijaile prohvetitele. See on tõepoolest muljetavaldav allikas, millele oma identiteet ja maailmavaade rajada! Juutide teadlikkus oma juurtest ja päritolust on olnud eeskujuks kõigile maailma rahvastele. Kes teine suudaks nimetada oma järeltulijaid alates Aabrahamist, vahel koguni Aadamast ja Eevast!

Kuid see tõeallikas on siiski inimlik. Tugineb see ju inimlikele pärimustele ja kogemustele.

Seda võiks võrrelda teadusega. Teadus on väga autoriteetne alus maailmavaatele, sest tugineb põhjalikele vaatlustele maailma kohta ja arvestab traditsioonidega. Kuid kahjuks on teadus selle poolest ka piiratud, et ta jääb inimliku mõistmisvõime piiridesse. Seda, mis neist piirdest väljaspoole jääb, tuleb teaduse reeglite järgi pidada ebateaduslikuks.

Ja Jeesus jätkabki nüüd dialoogi variseridega nii, et näitab, kuidas variseride kahtlemata väärkas autoriteet, esiisa Aabraham on küll tõekandja, kuid siiski ainult inimene. Ta ütleb variseridele Jh 8:56: „Teie isa Aabraham tundis suurt rõõmu sellest, et ta saab näha minu päeva, ja ta nägi seda ja rõõmustas.“

Jätkan veel korra eeltoodud teaduse-analoogiaga. Kui teadust näha inimlike võimete tipuna ja kiidulauluna inimesele, kes kõlab uhkelt (M. Gorki), siis võib ennast sulgeda selle eest, kelle tegude selgitamiseks, ja tegelikult ka ülistamiseks, on teadus üldse olemas – Jumala eest. Paljud suured teadlased läbi ajaloo ongi seda mõistnud. Kuid teadussaavutuste kasutajad mitte nii tihti.

Täpselt samamoodi mõistis Aabraham, et talle osaks saanud õnnistus tuleb ainult Jumalalt ja, nagu seisab 1Ms 15:6 (ja mida kordab Paulus Rm 4): Aabraham uskus Issandat ning see arvati temale õiguseks.

Minnes nüüd tagasi Jeesuse ja variseride vahelise dialoogi juurde, näeme, et Jeesus käis variseride ees välja julge väite, et lõpuni austada oma taevast Isa: „Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, enne kui Aabraham sündis, olen mina.“ Seepeale, nagu evangelist kirjutab, võtsid variserid kive, et Jeesust surmata, kuid Jeesus peitis enese nende eest.

Mida see võiks meie jutluse teema kontekstis tähendada? Muidugi seda, et Jeesus võitis vaidluse! Ta näitas tegevuse käigus, kuidas kuri pesitseb mitte temas, vaid oma inimlikele autoriteetidele tuginevais variserides. Mitte Jeesus polnud see, kes püüdis oma vestluspartnerile kurja teha, vaid need olid variserid, kes seda püüdsid Jeesusele teha.

Jeesus ajas kuradi, kurjade vaimude ülema segadusse ja kimbatusse, mis väljendus avalikus ja raevukas soovis talle mitte kuuletuv inimene hävitada. Kuid Jeesus võitis ka seekord kurja ära heaga, sest ta ei palunud oma taevasel Isal saata oma vastaste hävitamiseks kaksteist leegioni ingleid, vaid taandus, seda pärast lahingu võitmist üksnes Jumala sõna abil: umbes samamoodi nagu kõrbekiusatustes saatanat võites.

Ja minu meelest on tähelepanuväärne ka detail, mille evangelist lisab meie kirjakoha lõppu: „Aga Jeesus peitis enese ära ja lahkus pühakojast.“ Mulle tundub, et siin vihjatakse Jeesusele kui Jumalale, kelleks ta ju eelnevalt on end ka kaudselt nimetanud. Jumal peitis enese ära temast lahti

ütlenud inimeste eest ja lahkus pühakojast.

Nõnda siis võime teha kokkuvõtte, et Jeesus võitis vestluses variseridega kurjuse võimu Jumala sõna abil heaga, võiks isegi öelda armastusega. Ta püüdis viimase hetkeni varisere veenda enda sõnu ehk Jumala sõna tähele panema ja neisse uskuma, kuid variserid ei suutnud seda teha. Ja Jumal peitis end seejärel nende eest ning lahkus pühakojast.

Nõnda juhtub kõigiga, kes panevad viimselt kogu lootuse inimlikele väärtustele ja võimalustele: Jumal peidab end nende eest ja lahkub nende templist. Püüdkem aga Kristuse kogudusena jääda Kristuse sõnasse, et Jumal end meie eest ei peidaks ega meie pühakojast lahkuks! Ja püüdkem seda õpetada ka teistele, eriti praegusel kriisiajal, mil inimesed vajavad Jumala ligiolu rohkem kui muidu!

Aamen.